

Locuint'a Redactorului

Cancelari'a Redactiunii

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decat nu mai de la corespundintii regulari si „Federatiunii”. Articii trauisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnau politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiuno :

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Roman'a

prea-intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insurtiuni :

10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In Joculu deschisu 20 cr. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Autonomi'a baserecei romane.

Cetitorii nostri si-voru aduce a minte de corespundintia data d'in Blasiu, 15. Februaru, an. c., si publicata in Nr. 17 alu acestui diurnau. Totu in sasemene intielesu ni se serie era si de la Blasiu, cu dat'a 8 Martiu, ca adeca regimulu magiaru nu voiesce a concede provinciei metropolitane romane de Alb'a-Iulia dreptulu de a ave unu congressu baserecescu compusu d'in clerici si mireni, prin urmare nece autonomi'a eclesiastica separata, ci ca romanii de ritulu gr. catolicu se mergea in congressulu catolicu alu Magiariloru la Pest'a, si se si apere autonomi'a loru acolo, ca in Pest'a sunt sale si alte localuri mai large. Cu alte cuvinte: romanii greco-catolici se romana lipitur'a si cod'a catolici oru in veculu vecului, precum greco-ressaritenii erau una data slugile calviniloru.

Tote poporele aservite sunt prepunetorie; asi si romanii. Dupa-ce se latf acesta scire d'in Blasiu mai departe, omenii incepura a murmur'a: Hei, hei, n'aru fi cutezatu magiaru se denege acelu congressu, dara i-au imbarbatatu arcieri' acia, pre cari i prindu frigurile candu audu de sinode si de congrese; ca-ci neci legile d'in 1864 nu s'aru fi desfiintiatu, daca nu aru fi respunsu unii arcieri' in Pest'a si in Vien'a. Nu aveti neci una grige, ca neci unu romanu nu va cuteza neci se murmure in contra. Celu pueinu, Sasi — adauge corespundintele nostru — o vorbescu acesta acum in gur'a mare.

Ar fi tempulu se se faca lumina multa in cestiunea acesta, ca nu e bine se se turbure spiritele si se orbesca in intunerecu fat'a cu asemeni lucruri mari.

De altmintrea, Romanii au facutu multa esperientia: desamagirile cu legile Transilvane d'in 1863—4, abrogate in modu arbitraiu, sunt purura inaintea ochiloru Romaniloru; gresielele facute prin intrarea, d'in lips'a contielegerei, a catoru-va romanu in diet'a Ungariei, s'aru coresu; comand'a catoru-va barbati romanu, cari si-au batutu jocu nu numai de convictiunile loru ci si de natiune, a cadiutu; intielegintia romana a inceputu a cugeta ea insa-si, si nu se va mai lasa a fi sedusa de vorbele profetice a nimeniu; auctoritatele personali trebuie se cada si triumfulu trebuie se fia numai alu persuasiunii, alu argumintelor, cari sunt auctoritatea adevrata. Daca romanii d'in Transilvania sunt convinsi pana la unulu de neviolabilitatea autonomiei acestei tiere nefericite, si daca in consecintia acestei convictiuni sacre nu voru intr'a neci una data in diet'a Ungariei cu periculu d'a se nemici pre sine: apoi romanii de religiunea gr. catolica, fia d'in oricare diecesa, inca nu voru intr'a in veci purura in congressulu catoliciloru magiari d'in Pest'a, ci ei voru tiené mortisiu la independintia si autonomi'a baserecei loru. Baserec'a romana, de ori-care ritu, trebuie se fia natiunale; acestu cuventu trebuie se fia sacru pentru fia-care arcieru romanu. Inse baserec'a nostra nu pote ave unu caracteru natiunale, lucru de capetenia, daca ea va fi impreunata cu magiarismulu congressulu d'in Pest'a. Ieci, pre langa tote opiniile guvernulu magiaru, Romanii voru fi una anima si unu sufletu totu de-un'a, candu va fi vorba de autonomi'a tierei si baserecei loru si daca Dlu ministru de culte, Ios. Eotvos, crede ca romanii de ritulu gr. catolicu voru intr'a in congressulu catoliciloru magiari d'in Pest'a, apoi se scia ca calcululu seu este falsu si ratecitu, ca-ci precum toti Romanii d'in Transilvania voiescu a ave una tiere autonoma si nu voru intr'a nece candu in diet'a Ungariei ci voru protest'a si voru remane purura pasivi, pana ce li se va recunosce si reactiva autonomi'a tierei loru; asi si in respectulu baserecei loru, ei voru pretinde totu de-un'a congrese in dependintia de ori-care basereca straina. Deci, Dlu ministru Eotvos se nu-si faca illusiune; romanii voiescu a remane in ori-ce privintia numai romanu si, ori-ce se se intemple, un'a este siguru:

adeca ca romanii au condamnatu congressulu catoliciloru magiari d'in Pest'a. Ori-ce promisiuni, ce arcieri' nostri aru fi datu dora Dlu ministru Eotvos si cari aru fi prejuditiose independintiei si autonomiei baserecei nostre de ritulu gr. catolicu, sunt si voru remane nulle; ca-ci arcieri' romani trebuie se respecteze vointia clerulu nostru, care este si va fi purura natiunale; ei trebuie se respecteze totodata si vointia mireniloru, caroru-a li ar' fi gretia de ori-ce amestecu cu catolicii magiari; in fine, toti romanii seiu, ca uniunea cu baserec'a Romei a fostu numai unu actu politicu, pentru ca se fimu desbinati in interesulu despotismulu vienesu. Multiamita lui Domnedieu, ochii nostri s'aru deschisu: vomu fi drepti totu de-un'a catra trecutu, inse in venitoriu nu voim'u a fi desbinati si mai tare, ac'a ce nesmintitu ar' urma, daca romanii de ritulu gr. catolicu s'aru baga in caldarea cutropitoria a congressulu catoliciloru magiari d'in Pest'a. Acesta inse nu se va intempla neci una data, repetom, neci una data; pentru ca precum natiunea romana nu voiesce a fi despoziata de drepturile sale de esistintia si libertate natiunale: asi si baserec'a nostra trebuie se fia natiunale, independente si autonoma, libera de ori-ce influentia a primatelui si congressulu magiaru.

Deci, arcieri' nostri d'in diecesele de Oradea-Mare, Gherla si Lugosiu, cu Sant'a Sa metropolitulu Vancea in frunte, d'impreuna cu clerulu si intielegintia nostra mirena de ritulu gr. cat. nu detorintia de a nu cede, precum se dice, nece catu e negru sub unghia, d'in dreptulu de autonomi'a si independintia alu baserecei nostre, carea este unu factoru principalu alu esistintii nostre natiunale. Ori-ce actiune seu propaganda contrarie independintiei nostre baserecei, va fi unu pecatu de morte, care va ingrenna totu de un'a consciintia celoru rateciti seu reutatosi, cari aru cuteza a se pune in servitiulu Dlu ministru Eotvos pentru a umili baserec'a nostra primatelui magiaru d'in Strigoniu si pentru a se face apostoli ai magiarisarei, intentiunea principale a Dlu ministru Eotvos.

Inse meritulu nu este alu vorbeloru ci alu faptelor.

Ce este dara de facutu pentru ca se nu se amene, spre daun'a cea mai mare a afaceriloru nostre baserecesci, fundatiunali, scolastice, etc., convocarea congressulu baserecei romane de ritulu gr. cat.?

Lucrulu este simplu: fia-care represintantia baserecesca va substerne, prin archi-diaconulu seu vice-archi-diaconulu tractualu, episcopulu diecesanu una petitiune, in carea va cere conchiamarea catu mai de graba a congressulu; fia-care episcopu va substerne apoi metropolitulu romanu de Alb'a-Iulia petitiunile particularieloru represintantie baserecesci, fiindu aprobate si spriginite aceste petitiuni si de insu-si episcopulu; in fine metropolitulu inca si-va impleni detorintia, conformu dorintieloru generali. Acesta procedura se se repetesca cu energia in fia-care intervalu de patru lune, pana candu nu se va conchiam'a congressulu atatu de doritu de toti romanii.

Inceputulu s'aru poté face numai decatu in 1-a aprilu, candu tote represintantie particulare baserecesci si-aru gati petitiunile loru; in 5 archi-diaconii seu v.-a.-diaconii aru substerne episcopiloru respectivi petitiunile particularieloru represintantie baserecesci; in fine episcopii aru face totu asemene in 10 a acelei-a-si lune, substernendu adeca si dinsii metropolitulu tote petitiunile. Daca ar' lipsi rezultatulu, totu acesta procedura s'aru repeti in 1 augustu, observandu-se acia-si termini pentru procederea ulterioara.

Alti mai chiamati voru sei mai bune mediu-loce decatu noi. Noi amu spusu parerile nostre.

Plansorile Romaniloru d'in Bucovin'a.

(Fine.)*

„Amu merge pre departe, candu amu voi se lamurimu daunele si lipsele, cari se manifesta in

*) A se vedé Nr. 20. „Feder.“

tote afacerile administrative si judiciarie d'in tiere, si impedece ca si nescce alpi apesatori ori-ce aventu mai liberu alu poporatiunei, nimicindu veri-ce sperantia in prosperarea bune stari natiunale. Numai una afacere de totu importanta trebuie se o mai descriemu in detaiu, pentru ca ea atinge aduncu interesulu celu mai santu alu intregi poporatiuni greco-orientale.

„Credintiosii gr. orientali d'in Bucovin'a fure constrinsi in tempulu antimartialu, precum si toti acia, cari se senti'u vatamati in drepturile loru, a suport'a cu pacientia nedreptatea. Inse, indata la an. 1848, s'aru facutu pretensiuni in una petitiune a tierei, intre altele, si la autonomi'a pre terenu beserecescu.

„Una a dou'a adresa fu innaintata preainnaltulu tronu in an. 1860. Diet'a Bucovinei a adresatu Majest. Sale Imperatulu, in an. 1863, una petitiune cu privire la autonomi'a, intemeiata pre basa istorica si canonica, a acestei beserece, si una atare petitiune a repetitu-o in an. 1866. Aceste petitiuni inse, spre cea mai mare dorere a credintiosiloru greco-orientali, fure deliberate in modu negativu. Credintiosii gr. orient. se adresara, in an. 1868, prin petitiuni separate, si a nume provocandu-se la art. 15 alu legi fundamentale de statu de la 21. decemvre 1867, atatu senatulu imperialu catu si ministeriulu de culte si instructiune publica. Innalt'a camera a represintantiloru a adusu una resolutiune in intielesulu petitiuniloru, si dlu ministru dr. Hasner s'a vedutu indemnatu a cere de la auctoritatea beserecesca unu proiectu relativu la petitiunile aceste. Presentandu-se proiectulu d'in cestiune inca in an. trecut, se accept'a, cu tota siguritaea, implinirea catu mai grabnica a dreptelor si de multu nutriteloru dorintie. Inse catu de mare fu amagirea, candu, in urm'a rescriptulu ministeriulu de culte si instructiune publica de la 12 decemv. 1869, se respunse la cele mai importante puncte, anume cu privire la alegerea episcopulu si la administrarea bunuriloru beserecesci, in modu refusatoriu, era la celelalte abatetoriu. Numitulu rescriptu, unu capu de opera alu audaciei burocratice facia de despunetiunile chiare ale legiloru fundamentale de statu, demustra in deplinu, catu de putienu credientu se pote da vorbeloru frumose si asigurariu solemnne ale ministeriulu nostru de burboasia. Dreptu-ace'a e forte explicabilu, daca deputatulu Andrieviciu a intreuintiatu unu pasagiu d'in adresa la mesagiulu imperatescu, care se referia la afacerile confessionale, pentru a da espressionu dreptei doreri a credintiosiloru gr. orient., presintandu guvernulu unu registru lungu de pecate.

„Comissariulu guvernialu alu Bucovinei de la 20 octomvre 1869 a spusu, ce intielegu unele organe ale guvernulu sub autonomi'a beserecei, si cum s'aru poté satisfacere, dupa parerea loru, art. 15 d'in legi fundamentale de statu de la 21 dec. 1867. Anume, dlu presiedinte alu tierei, cavalerulu de Mürbach a distu, ca art. 15 alu legi fundamentale de statu nu ofere ce-va nou ci numai ce-a ce contine ordinatiunea imperatesca de la 31 decemvre 1851, ca adeca beserec'a grec. orient. este in posesiunea fundulu religiunariu, si ca dreptulu datu beserec'i prin legea fundamentale de statu, relativu la regularea afaceriloru interne, este garantatu in deplinu prin emiterea regulamentulu presem'a consistoriulu. Afirmatiunea prima este una dechiaratiune publica, ca poporatiunei grec. orient. i se denega inca de la 1851 drepturile pretinse si garantate degia cu ocaziunea aneasarei tierei. Mai departe, atatu memorat'a patenta imperatesca, catu si ordinatiunea cercularia a guvernulu tierei de la 31 iuliu 1869 a enunciatu, ca fundulu religiunariu grec. orient. este in posesiunea beserecei grec. orient., inse ac'a ce guvernulu intielege sub „posesiune.“ e greu de preceptu. Dupa parerea lui, beserec'a este in posesiunea fundulu, pentru ca organele altoru confessiuni si natiunalitati dispunu de elu dupa placu. Daca, in fine, cavalerulu de Mürbach crede, ca a adusu la deplina valore autonomi'a beserecei gr. orient. prin emiterea re-

gulamentului pre sem'ă consistoriului, atunci, verosimilul, densulu a avut înaintea ochiloru ș. ulu 24 alu acestui regulamentu conformu carui a autoritatea beserecesca este îndreptățită a-si dá consentimentulu în afacerile fundului religiunariu. Se vede ilse d'in cumperea minelor dela Manzi și d'in reformele ce se accepta în administrațiunea bunurilor religiunarie contr'a votului negativu alu consistoriului, cum respecteza guvernulu consentimentulu consistoriului.

„Dreptu-ace'a, conformu declarațiunei organelor guvernului, autonom'ă besereci grec. orient. d'in Bucovina garantata în art. 15 alu legiloru fundamentale de stat, consista în ace'a, că guvernulu administreza fundulu arbitraru și fără nici una controla, numesce pre episcopu și asessorii consistoriali, cere de la acești demnitari pendinți consentimentulu lor și lu respecteza s'eu nu după plăcu!

„Ce ironiă pentru autonomia!“

„Deci, pre cătu tempu nu voru stă în fruntea administrațiunei și a justiției d'in țiera barbari. cari se bucura de încrederea poporului și vorbescu cu elu în limb'a lui; pana cându nu va fi intrudusa pre deplinu limb'a țierei în administrațiune și justitia, precum sp. es. în Gal'ia; pana cându, în fine, autonomia besereci nu va fi realizata în modu perfectu conformu art. 15: este imposibilu ca poporațiunea Bucovinei să se pota îndestulă.

„Romanii Bucovinci s'au arătat totu de-ună loiali și gata spre sacrificie, și totu acei a sunt și astăzi; guvernulu inse să cugete, că este tempulu supremu, pentru a fi dreptu facia de acestu popor, implinindu-i odata dreptele pretensiuni în respectu natiunale și confesiunale.

„Reforma.“

Adausu la unu necrologu și inca ce-va comandatu mai alesu preotimei gr.-cat. d'in dieces'a oradana.

La necrologulu reposatului canonicu Gregoriu Kóváry sunt d'a se mai adauge urmatoriile: Afara de 3000 fl. v. a. lasate ca fundatiune în seminariulu domesticu și 1000 fl. ca fundatiune de stipendii, promisa la gimnaziulu de Beiusiu, mai face urmatoriile legate:

Bisericei g.-catice d'in loculul nascerei sale lasa 100 fl. pre liturgie pentru sine și parintii sei; Colegiului profesoralu de Beiusiu testeza totu pre liturgie 252 fl.

In fundulu preotiloru deficienti 100 fl.

In fundulu veduvelor preutese 160 fl.

Credintiosiloru seraci ai bisericei parohiale d'in Oradea-Mare lasa 100 fl., ca procentele să se impartiesca între d'insii în totu arulu.

Parintiloru capucini, cari i-au fostu confesori și i-au facutu multe s'erbitie în vietia, li testéza 100 fl.

Ce se atinge de consangeni numerosi, face forte întiepte dispusițiuni, lasandu celoru mai seraci unele sumulitii neînsemnate. éra celoru cu stare mai buna nemica, asié cătu sum'ă lasata spre scopuri publice e de patru ori mai mare decâtu cea data la consangeni și la unii, cari i-au prestatu s'erbitie.

D'in acestu estrasu testamentariu se vede amórea lui cătra natiune și religiositatea-i distinsa. Cu privire la 252 fl. lasate pentru liturgie ce au a se celebrá de profesorii gimnaziali d'in Beiusiu, este de însemnatu, că acestu stipendiu e celu d'antaniu destinatu intru ajutorarea profesoriloru preuti, cari si altcum s'erbescu mise pentru tenerime fără ori-ce ajutoriu. Si intr'acestu modu s'ar' face mare ajutoriu profesoriloru, de cum-va preutii și poporeni ar' fundá stipendii misale. Memoria lor ar' fi si mai latita prin acea, că tenerimea asistendu la misele d'inainte de prelegeri și audienđu numele celui pentru carele se tiene misa, s'ar' interesá de vietia acelui-a și l'ar' stimá ca binefacutoriulu alu institutului. 200 de preuti diecesani cu episcopulu și capitulu de ar' dá unulu pentru altulu cu calculu mediulu numai 200 fl. odata pentru totu-de-un'a, cu 6%, ar' dá subsidiu de 2400 fl. pre anu, carele impartitu între profesorii preuti, ar' face dotatiunea mai buna, de si pentru s'erbitie afara de scola. Mai incolo, de s'ar' dá indemnulu credintiosiloru, si d'in-ii ar' conurge, si éca sentiulu religiosu ar' fi promotoru puternicu alu culturii natiunale. Cunoscundu sentiulu religiosu alu preotimei și alu poporului, credu că asié ce-va s'ar' poté duce în deplinire inca în tempulu celu mai deaprópe. Conchiame numai Ilustritatea sa episcopulu preotimea tota la o adunare, fia ori-cum numita; atraga macaru și pre unii d'in întielegintia secularia precum și d'in poporeni. În acea adunare să se ié la desbatere modulu, cum ne-amu poté radica si sustiené institute și speru, că nici mediulu îndegatatu nu va remané neconsideratu, ba se voru

aflá și altele, încátu în putienu tempu ne-amu vedé ordinata și caus'ă scolaria, carea ne arde la degete.

Si pana atunci preotimea și întielegintia noastră secularia ar' poté discute lucrulu mai cu de-a-dinsulu atátu între sine cătu și în foiele nostre natiunale.

E tempulu să ne desteptámu d'in letargi'a. în carea suntemu. Déca preotimea ardéléna în tempurile cele mai vitrege a sciutu să-si cumpere bunuri; deca dieces'a Gherlana a potutu să si faca tipografia prin contribuiri moderate; pentrú ce să nu potemu pune si noi esti dela Oradea-Mare obolulu nostru pre altariulu culturii religiöse natiunale. Fără a comendá stipendiile de liturgie, ca unice ducatórie la scopu, însemnu numai acea, că prin atari stipendii nici nu s'ar face sacrificiu mare, că ci s'ar' dá pentru s'erbitie. Sciú că multime d'in poporeni nostri solvescu liturgie la Mari'a Pociu, pentru ce n'ar' solvi si la Beiusiu, de ar' capetá indemnulu de la cei ce se cuvine, au poté pentru ace'a, că nu suntemu monachi? Rogatiunile tenerimei pie și insetate de cultura inca voru fi ascultate de Ddieulu celu atotubunu și atotu sciutoriulu, de nu mai multu, totu si în acela si gradu, ca a le monachiloru rasi dela Mari'a Pociu bicsadu și alsele. Éca onorata preotime unu modu, prin carele ai poté radica sentiulu religiosu și ai poté inaintá cultura natiunala, asigurandu stare mai buna fratiloru preoti, cari se ostenescu nu numai intru latirea evangeliu luminarei spiretuale. Prin carea se netediesce terenulu culturii religiöse. Fia ca aceste cuvente simple dar' sincere să afle urechi benevole.

Unu preotu diecesanu.

Petițiunea mai multoru comune d'in prefectur'a Solnocului-de-Medilocu, cătra Camer'a deputatiloru. prezentata de Dlu Vas. Buteanu în s'edintia de la 6 Martisoru:

Onorab. camera! Am onore a pune pre mes'a onorab. camere petitiunea comunelor Chilitia, Chendu, Naprade, Transiu, Gorosleulu-Mare, Ron'a și Turbutia, d'in prefectur'a Solnocului-de-Medilocu, locuitorii caror'a

considerandu, că satele lor sunt în departare mare de centrulu prefecturei de carea se tienu și comunicatiunea li este impededata prin ap'a Somesiului, care esunda și inghiacia de multe ori și, între asemene impregiurări, sunt impededati intru înaintarea și apărarea cauzelor lor înaintea tribunalulu și judecatoriei respective și, estu-modu, suferu, fără vin'a lor, nu pucine daune;

considerandu, că d'insii se tramitu la facerea drumuriloru intr'una departare de doué dile și asié, petreacu, cu mersulu și cu venitul, câte 4 dile, și daca aceste li se computa în lucrurile publice, prefectur'a suferu dauna, é' d'aca nu li se computa, daun'a este a lor;

considerandu mai departe, că comunele lor sunt în apropiarea districtulu Cetáti-de-Petra cu centrulu carui-a potu avé comunicatiune pre drumuri bune-fára vre-una impededare ba, se pote dice, cu cea mai mare inlesnire; considerandu în fine, că comunele mentionate, pana la 1861, au fostu adneshate districtulu acestui-a:

ceru ca, cu ocaziunea organizarii judecatorielor și prefectureloru, să fia alaturate éra-si districtulu Cetáti-de-Petra, în respectulu administrațiunei politice și judecatoriesci, atátu în interesulu lor cătu și în alu administrațiunei.

Mai spu nu inca, în interesulu petitiunantiloru, că ei au mai petitiunatu în acea privintia si în 1861; rogarea lor inse nu s'a potutu pertractá, d'in caus'a că diet'a de atunci fu disolvita, și asié petitiunea lor se afla nesuperata în arhivele dietei d'in 1865.

Dreptu-ce, rogu, pre onorab camera, în numele locuitoriloru d'in comunele respective, ca să bine voiesca a transpune petitiunea lor la comisiunea competenté, despunendu totodata ca, apropiandu se organizarea judecatorielor și prefectureloru, să se ié la desbatere estraseriala și să se dé cătu mai curendu opiniunea cuvenita.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

S'edintia de la 12 mart.

Presiedinte: Paulu Somsich. Notariu: Stef. Majláth. D'in partea guvernului au fostu de facia ministrii: c. Iul. Andrassy, Melch. Lónyay, Col. Bedekovics, b. Ios. Eötvös și Stef. Gorove.

Dupa autenticarea procesulu verbalu alu s'edintiei ultime, și dupa presintarea mai multoru petitiuni, cari se tramitu la comisiunea petitiunaria,

Gavr. Vára dy roga camera a pune la ordinea dilei elaboratulu deputatiunei regnicolarie relativu la afacerea cestiunei fumané, presintatu degit de mai multu tempu. Aménarea preîndelungata a acestei cestiuni, continua oratorele, acitia, în gradu forte mare, spiretele fumaniloru; dreptu-ace'a e forte de doritu, ca discutiunea elaboratulu să nu se améne pana dupa terminarea

desbateriloru asupr'a bugetelor, ci să se ordeneze în p' vinti'a acest'a s'edintie postmeridiane.

Dupa una discutiune mai lunga, camera decide, elaboratulu deputatiunei regnicolarie fumané să se discute dupa desbaterile bugetulu și înainte de cestiunea pentru unarii.

Ladis. Tisza interpeleza pre ministrulu justitiei, daca are de cugetu a răspunde la interpelatiunea sa făcuta cu privire la raportele de presa d'in Transilvania și candu voiesce a răspunde? — Se va comunicá ministrulu respectivu.

La ordinea dilei urmeza desbaterea speciale asupr'a titlului 5 alu bugetulu ministrulu pentru apărarea țierei relativu la pensiuni, precum și asupr'a proiectelor c' concludu presintate de Ivánka și Gajzágó.

Ios. Madarász spriginesce, în una vorbire mijlunga, proiectulu lui Ivánka. Stef. Majláth dice, că politica întieptă nu permite de asta-data crearea unei legi pentru pensiunarea honvediloru; dreptu-ce resping proiectulu lui Ivánka.

Iul. Györfy dice, că cei d'in drept'a au rebuzatu cestiunea de natiunalitate dreptu motivu în contr'ă pensiunării honvediloru: s'a relevatu acest'a nu d'in partea deputatiloru natiunali, ci d'in partea guvernulu și a aderintiloru lui, s'a relevatu intru unu tonu atátu de natiunalu, încátu, daca cele d'isvaci de dn'ia loru ar ufi aparutu în vr' unu diuariu romanu s'eu serbu, nu sciú dice oratorele, dacă n'ar ufi provocatu vre unu procesu de presa. (Aprobare în stang'a claritate în drept'a.) Cu privire la vorbirea lui Pulszky, oratorele dice, că scopulu și întieptulu acelei vorbiri nu pote fi altulu, decâtu aprobarea luptelor contr'a ungariloru și atacarea natiunei magiare carea a datu ansa p' acele lupte. (Pata y striga: Insulta! Sgomotu în stang'a. Strigári în drept'a. Nu stá!) Mi pare forte réu, contra oratorele, că, cându dlu Pulszky partinesce natiunalitaté, éra cu acusu pre Pulszky, a trebuitu să vedu, cumcá dvostra consentiti cu elu. (Strigári în drept'a: Asié este! Contradiceri în stang'a.) Me provocu la propriele sale cuvinte. Densulu a declarat in modu insultatoriu, că amu vatematu forte multe interese demnitate de totu respectulu, amu vatematu în Vien'a, amu vatematu aiurea, și în urm'a acestor-a necaiurea afara de barierele țierei n'amu poté contá la nece una simpatie (Strigári în drept'a: Asié este! Sgomotu în stang'a.) Conformu declarațiunei lui Pulszky, noi amu fostu cauzati la tote si, în fine, tota ratiunarea a tinsu intr'acolo, că lupt'a unei părții d'in dusmanii nostri de atunci, îndreptata în contr'a noastră, a fostu — me si infioru a o spunu — a fostu santa. (Sgomotu.) Acest'a cuventare a dlu Pulszky ati aplaudatu-o, dloru d'in drept'a! (D'istang'a: E adeveratu!) Sustiene proiectulu lui Ivánka.

Georg. Klapka presinta unu proiectulu de concludu, conformu carui-a guvernulu să fia invitatu a sprigini d'in tote poterile contribuiri ce se urmarescu în tota țiera pentru edificarea asilulu pre sem'ă honvediloru invalidi precum și pentru provisiunarea honvediloru a veduvelor și a orfaniloru lor, si, la casu cându contribuiri aceste, contr'a acceptarei, nu voru avé rezultatu doritu, să presinte camerei, inca în decursulu anulu acestui-a, unu proiectu de lege relativu la regularea definitiva a acestei afaceri. (Contradiceri în drept'a.)

Ludovicu Mocșáry spriginesce proiectulu lui Ivánka.

Ios. Szlávy întreba, pentru ce voiesce stang'a ca ajutorirea pretinsa să emaneze chiaru de la legelatiune, dacă ea este convinsa și declarata, că tota afacerea d'in cestiune este numai afacere a sentiului? Stang'a continua oratorele, accentua, că honvedii au fostu acei cari au creatu starea actuala a lucruriloru, și daca ei n'ar ufi facutu acest'a, atunci nu ne amu consultá în sala acest'a despre binele țierei. Ore să nu fia contribuiri nemica la acest'a schimba re cei 20 de ani plini de suferintie, spiretulu tempulu înaintatu, apesarea exercitata a sup'ră poporațiunei de servitorii guvernulu lui Bach și alui Schmerling, precum și constelatiunile politice a le Europei? Afara de acest'a, se facu totu-de-un'a provocári la unu concludu alu dietei d'in 1849. Bine, inse au fostu si sunt multi inca și asta-di d'ineoce și d'in colo de Leit'a, cari nu recunosc de obligatorie concludesele dietei dela 1849. Guvernulu de atunci s'a încercatu a castigá valoare concludesloru aceloru a prin potere arămata. Acest'a inse nu i-a succésu. Să suscepemu noi ore asta-di, dupa una cugetare liniscita de doué-dieci de ani, si dupa ce ne-amu intinsu unulu altui-a man'a de amicitia, dícu, să suscepemu de nou lupt'a, pentru a decide definitivu a sup'ră cestiunei, dacă concludesele acele sunt obligatorie? Este rezervatu posterității, de a primi s'eu modifíca ce amu creatu noi.

N'avemu dreptulu, continua oratorele, de a aduce vre-ó sentintia în privintia acest'a, d'in caus'a că nu stámu nece, decâtu pre bas'a ace'a, pre carea au statu membrii acelei dietei, carea s'a începutu în Pest'a, dupa ace'a s'a continuatu în Dobritinu și s'a terminatu în Segedinu. Natiunea (se întielege, cea magiara) s'a pus de atunci pre bas'a continuitáti de dreptu. Si, standu pre bas'a ace'a, a respinsu diplom'a d'in octomvre și patent'a d'in februarie, prin urmare nu potu fi obligatorie neci concludesele d'in

1849. Venitoriul va arăta, dacă noi, standu pe basă acést'a, ni vomu ajunge scopurile. Acele numai asié le vomu poté ajunge, dacă tînem strinsu la pusetiunea carea amu ocupatu-o. Dacă inse in totu momentulu ne abatemu in alta directiune, si privimu totu-de-un'a inde-retru la calea facuta degiã, se pote intemplã, cã alunecãmu de pre terenulu ocupatu, si ne incurcãmu in unu labirintu, d'in care e dubia esirea. (Aprobare viua in drept'a.) Oratorele nu aprobeza una atare politica, ci densulu se nesuesce a sustiené increderea reciproca de panacuma; dreptu-ce declara aperte, cã voteza pentru trecerea la ordinea dilei. (Aprobare sgomotosa si aplaus in drept'a. Tota drept'a gratuleza oratorului.) — Sgomotulu e mare; presedintele suspinde siedinti'a pe cinci minute.

Mai vorbescu pentru proiectulu lui Ivánka: Tom. Péchy, Car. Bobory si Lad. Berzen-czey; éra contra lui c. Em. Zichy.

Svet. Miletics se simte indemnata prin cuventarea lui Gajzágo a face unele observatiuni. Gajzágo, dice oratorele, a adusu, dreptu motivu pentru combatere proiectului opusetiunii, respectele facia de nationalitati; dacă acést'a ar fi convingerea lui sincera, ar trebui sã i multumescã. Oratorele inse nu crede in sinceritatea acést'a; elu crede, cã majoritatea penru acé'a nu voiesce sã primesca proiectulu lui Ivánka, pentru ca sã nu fia constrinsa a legitima revolutiunea, acést'a ultima legitima nationum ratio. Ar primibucuros unu proiectu de concludu, care ar' contiené principiile enunciate de Iokai, anume: sã nu se intrebe celu lipsitu, pre care parte a luptatu in an. 1848; inse, de ora-ce nu s'a presintatu unu atare proiectu, oratorele se vede constrinsu a declara in numele clubului nationalu, cã deputatii nationali nu potu primi proiectulu lui Ivánka, cu tote aceste inse voru fi neutrali in acést'a cestiune. Oratorele trebuie sã smulga arm'a d'in mana lui Gajzágo, cã nationalitatele s'aru vatemã prin primirea proiectului lui Ivánka. Primesca-se veri-care proiectu, nationalitatele voru remanè neutrale, éra deputatii nationali nu voru votã.

Emericu B. Stanescu. Onorab. Camera! Stadiulu in care se afla cestiunea ce se discute cu una tenacitate atãtu de mare, me îndemna sã vorbescu si eu, cu tote cã, precum a spus-o si dlu deputatu Miletics, care vorbi in ainea mea, clubulu nostru nationalu nuni-a permis u sã vorbimu in meritulu acestei cestiuni. (Pensiunarea Honvediloru magiari d'in 1848—9!)

Onorab. dnu deputatu, Gavrielu Várady, spriginindu motiunea lui Ivánka, relevã si satisfacerea pretensiuniloru de nationalitate, postandú se, prin acést'a, la spãtele nostre; é' onorab. oratori ai dreptei, voiindu sã atace, prin argumentatiunile lor, opusetiunea (magiara), si-au aruncatu sagetelu si asup'rã nostra si, estu-modu, atingundu-ne pre noi, ati avutu ocaziune sã vedeti, cã d-vostra, chiaru si nechiamati, sciti face si fara de noi cestiune de nationalitate. (Ilaritate.). Si acum, fiindu cã acést'a noua cestiune de nationalitate s'a adusu la unu asemenea stadiu, voi urmã esemplulu dlui deputatu Währmann, carele, radicandu-si vocea in siedinti'a de la 17 febr. a binevoitu a dice, cu consentiulu tacitu alu onorab. camere, cumcã dnu vorbesce, ca „representantele dilei d'au, in numele coreligionariloru sãi;“ — fia-mi permis daru si mfe, d'in respectulu cestiunii de nationalitate, sã vorbescu ca romanu, ca representate nationale. (Contradiceri d'in drept'a. Presedintele scutura clopotelulu.)

Presedintele: Dacă presidiulu n'a facutu mandata in momentulu scel'a observatiunea cuvenita la expresiunea intrebuintata de dlu deputatu Maur. Währmann, a rechiama inu inse in diu'a urmatoria contr'a unei asemenea declaratiuni si, eu credu, cã acést'a a potutu servi de cinosura. (Aprobare in drept'a.)

Emericu Stanescu: Voiu vorbi in ainea de tote ca romanu (Contradiceri d'in drept'a.) si ca representante nationalu. (Contradiceri d'in drept'a.) N'amspsu, cã ce felu de representante nationalu; dacă ve place, intipuiti-ve intre „romanu“ si „representante nationalu“ ca coma.

N'am potutu, onorab. camera, sã nu primescu manu n'a aruncata. Precedintiile cestiunii pensiunarei honvediloru invalidi, respective ale ajutorarei veduveloru si orfaniloru acelor'a, compunu istoria evnemintelor d'in 1848—9; dar', ca acést'a icona istorica sã fia completa, permiteti-mi, ca sã aruncu câte-va priviri si asup'rã raportelor nostre. (Saudimu!) Dlu ministru presedinte ca a recunoscutu, cã lupt'a d'in 1848—9 s'a marginitu a inceputu intru aperea drepturiloru constitutionali; nu noi ci reactiunea a fostu de vina, dacă ea a datu acestei lupte una alta directiune. (Aprobare in stang'a extrema.) Inse in epoca d'in 1848—9 natiunea romana a avutu unu rolu ore-carele (Voci: Firesce c'a avutu!) a avutu, precum se scie, mai alesu in Ardealu. (Voci: Scimu!)

Romanii transilvaniani au respectatu totu-de-un'a cu predilectiune legile ce nu vatemãu viet'a loru nationale si constitutionale. (Sgomotu mare.) Nu poteti, domniloru, sã arãtati in istoria patriei nice unu esemplu, care sã puna, cã romanii au fugitu vre-odata de pre campulu botei, candu patri'a a chiatu la arme pe fiii sãi.

(Miscare.) Dar' esecutiunea rea a ordenatiuniloru guvernului a produsu urmãrile triste, decurse in ainea ochiloru nostri; le-a produsu asié cã, pre candu s'acceptã, de o parte, ajutoriu strainu d'in Romania si Dragosiu erã tramesu in Transilvania, ca sã castige succursulu Romaniloru in favorulu ideelorUngurene: pre atunci Hatvani a mersu, de alta parte, pre ascunsu, cu putere armata si, atacandu pre acei ce negociãu (pentru contielegerea Romaniloru cu Ungurii), i-a tradatu si, estu-modu, aruncã in periclu causa libertãtii. (D'in stang'a: Esté adevratu!) Este tristu a spune, cã acést'a crima in veci neiertata a lui Hatvani a casionatu si spendiurarea parlamentierulu Ionu Buteanu.

Nu e lucru de miratu, dacă Romanii, vediendu-se insielati, estu modu, tocmai d'in partea acelor-a, de la cari acceptãu incredere reciproca, ajutoriu si mana amicéscã, au scosu si 'ei sabia, dar' nu in contr'a regelui nice in contr'a patriei, ci, precum dlui ministru presedinte i-a placutu a dice despre magiari, pentru autonomi'a patriei si pentru conservarea nationalitatii loru, si acést'a lupta de conservare propria a fostu si va remanè, in tote temporile, justa atãtu dupa legile naturali câtu si dupa cele positive. (Sensatiune.)

Luptele curgeãu. Victime au fostu si de una parte si de alt'a. Intre aceste numeru pre cei 40 mii de martiri ai natiunii romane, si, in urm'a acestoru 40 mii de victime romane, au remasu, ca-si in Ungaria, au remasu veduve, schiopi si schilavi, au remasu orfani destuli, fara sã li se fia ascuratu, aici sãu acolo, altu ajutoriu de câtu acel'a pe care francesulu lu-esprime asié: „Aide toi, et Dieu t'aidera!“ (Ajuta-te insu-ti, cã si Ddiu te va ajutã!)

Romanii, ce e dreptu, constituiu, in Brasieu, una reuniune de femei, celu pucinu, pentru ajutorarea copiiloru orfane. Eroii nostri invalidi, si la noi la Romani, ambla d'in casa in casa chiaru asié, precum dlu deputatu Iokay dise, in modu poeticu, despre honvedii magiari, ba dora sortea eroiloru nostri e si mai miserabila, pentru cã déca ei au avutu o colibiora in cóst'a unu munte, deveni si ea victima flãcareloru. Dar' candu, ca omu, respectezu faptele gloriose ale honvediloru magiari, atunci, speru, onor. camera, veti considerã si sortea veduveloru si orfaniloru eroiloru nostri; pentru justificarea diseloru mele, voiu citã aci cuvintele unu poetu romanu despre „orfana d'in muntã“ cari sunt adeverate si cuprindu intréga descrierea poetica ce ni-o féce dlu Iokay:

„Mai este ore 'n lume
Fiinta cum sum eu:
Unu sufletu fara nume,
Uitatu de Domne-dieu.

„Candu puli si perdu si mama
Si tata golisei,
Nu-i baga nime 'n sama
Si pieru ca vai de ei!“

(Voci: Saudimu si unguresco!)
(Va urmã.)

Siedinti'a de la 14 mart.

Dupa implinirea ceremonialulu indatenatu la deschiderea fiasce-carei siedintie, presedintele incunoascintieza camera despre mortea deputatulu Antoniu Konjovics, repausatu in 23. febr. in Nizza. Camera, esprimendu-si, protocolaru, condolinti'a pentru acést'a perdere, invita pre presedinte a ordinã alegere noua in Zomboru.

Antoniu Korizmica, alesu deputatu in Vizocna (in Transilvania), pune pre biroulu camerei literele sale credentiale. — Se transpunu comisiunei verificatorie.

Svet. Miletics interpeleza pre ministru pentru aperea tieriei, dacă are de cugetu a mai lasã inca cetatea Fiume in starea esceptionale, in carea se afla atãtu cetatea numita, câtu si intregu litoralulu cu privire la obligamentulu militariu, si dacă voiesce a estinde despusetiunile legei de apere si a sup'rã Fiumei? — Se va comunicã ministruului concerninta.

Minist. Eötvös, respondiendu la interpelatiunea lui Szaplóczay facuta in siedinti'a dela 11 mart, dice cã, dacă una comuna capeta atare scola, numai ea singura are dreptulu a decide in privint'a schimbarei scolei confessiunale in scola comunala; é' dacă confessiunea capeta scol'a, si dacă acést'a se subventiunea de comuna, atunci comun'a, decidendu-se pentru infintierea unei scole confessiunale, are numai sã resoluva, dacă voiesce a mai dá scolei si pre venitoriu subventiunea oferita, séu nu. (Aprobare in stang'a.) — Interpelatorulu este multumitu cu respunsulu datu.

Raportoru comis. de imunitate, Paulu Hoffman a n n raporta in privint'a petitiunii procurorulu de statu, recomandandu camerei estraditiunea deputatulu Svet. Miletics. — Se va tipar si pune in desbaterea camerei.

La ordenea dilei urmeza desbaterea speciale a sup'rã titlului 5, despre pensiuni (bugetulu ministruului pentru aperea tieriei), si a sup'rã proiectelor de concludu ale lui Ivánka si Gajzágo.

Vorbescu pentru proiectulu lui Ivánka: Várady, Ern. Simonyi si Lud. Dobsa.

Ios. Hodosiu: Onorabila camera, permitu inainte de tote, cã nu vorbescu in numele nici-unu clubu, ci voiu spune numai parerea mea in cestiunea de care ne ocupãmu. (Saudimu. Sgomotu.)

Doze motive me îndemna a luã cuventulu (Saudimu!)

Antãin, vreu sã constatu si sã precisezu pusetiunea ce ocupu in facia cu objectulu despre care discutãm acum de vre-o câte-va dile.

A dou'a, voiu face unele observatiuni la acele argumente ce, mai alesu d'in partea drepta, s'au adusu contr'a proiectulu de resolutiune; si, cu deosebire, voiu reflectã la cuventarea ce dlu Salamonu Gajzágo a tienitu, in dilele trecute, in acestu objectu. (Saudimu!)

Ce se tiene de oca d'antãiu, la insu-si objectulu proiectulu de resolutiune, pucine asiú avé de disu; ba ve potu spune, cã in meritulu objectulu nu voiu dice nimic. Pentru cã: séu veti adoptã acelu proiectu de resolutiune, séu nu lu-veti adoptã, in totu casulu votulu meu pucinu séu nimicu nu va ajutã, votulu meu nu va decide. Cu tote aceste, dacă totu-si m'ati intrebã, cã adoptu eu acelu proiectu de resolutiune, séu nu-lu adoptu? Ve respundu, cã lu-adoptu séu nu-lu adoptu (Strigãri: Cum?) dñcu: lu adoptu si nu-lu adoptu. Nu lu-adoptu in form'a in care propunetorii l'au depusu la biroulu camerei; dar' lu-adoptu in form'a in care l'a desvoltatu dlu Mauritiu Iokai. Vreu a dice cã dacă sub invalidi, veduvele si orfanii acestoru a se intielegu si Prefectii si Tribunii romani si peste totu, invalidii legiuniloru romane de la 1848 si 49, si veduvele si orfanii acelor'a — atunci dá, primescu proiectulu de resolutiune (Sgomotu); dacă inse, sub invalidi, veduvele si orfanii loru, se intielegu numai honvedii si veduvele si orfanii acestoru a — atunci nu. (Mare sgomotu.)

Domni'a-vóstra vedeti dara, cum voiu votã séu cum nu voiu votã eu in cestiunea ce ne ocupa (Sgomotu. Saudimu.)

Ce se tiene acum de declaratiunile ce s'au facutu d'in mai multe partii, si mai alesu de argumentele cu cari s'a folositu dlu Salamonu Gajzágo in cestiunea de facia, permiteti-mi, domniloru, sã constatezu doue lucruri. (Saudimu!)

Mai inainte de tote trebuie sã constatezu cã, cu honvedismulu séu cu cestiunea de a ajutorã d'in fondulu tieriei pe invalidii honvedii, pe veduvele si orfanii loru, domni'a-vostra, magiarii, faceti cestiune de nationalitate facia cu nemtii; asié-dara vedeti cã si domni'a-vostra aveti cestiune de nationalitate facia cu germanismulu, precum noi, romanii si serbii si cele-lalte natiuni d'in tiéra, avemu cestiune de nationalitate, nu inse numai facia cu germanismulu ci si facia cu domni'a-vostra, facia cu magiarismulu (Sgomotu); deosebirea este numai aceea, cã pusetiunea domniei-vostre este mai favorabile, mai comoda, fiindu-cã aveti puterea in mana in josu, nu sciu dacă aveti puterea in mana si in susu (Impresiune), éra noi atãtu in susu câtu si in josu n'avemu alta putere, decâtu puterea morale, puterea eterna a dreptãtii (Sgomotu.)

Adou'a ce vreu a constata este (Saudimu), cã acolo unde séu n'aveti alte argumente, séu nu vreti a spune argumentele cele adeverate, ci voiti a le ascunde, si voiti a votã séu a nu votã ce-va, precum adeca ve vine mai bine, acolo, dñcu, ve folositi de argumentulu, cã ve provocati la sentiulu si la susceptibilitatea celorlalte natiuni d'in tiéra (Sgomotu.) S'a intemplat si de alta-data si mai alesu in sesiunea trecuta, candu, mi se pare, a fostu in debatare chiaru acestu objectu care se discute asta-di.

Eu ve rogu, domniloru, sã lasati si sã nu intrebuintati asta maniera de argumentatiuni, pentru cã nu credu de o parte cã ar' fi sincera, si de alta parte nu o intrebuintati acolo unde ar' trebui, si nici-odata asié precum o cere gravitatea si seriositatea lucrulu (Sgomotu.)

Domniloru, dacă voiti domni'a-vostra a votã proiectulu de resolutiune, placa-ve votati-lu; nu mai tîneti la sentiulu si susceptibilitatea celorlalte natiuni d'in tiéra! nu ve faceti scrupulu cã ati vatemã interesele loru! Dacă ati votatu legea „uniunii“ dacă ati votatu legea pentru nationalitati — cari intr'a-adeveru vatemã interesele celorlalte natiuni d'in tiéra; dacă n'ati votatu atãte propuneri si amendamente, ce d'in partea nostra s'au facutu chiaru in interesulu acestoru natiuni: atunci nu sciu pentru ce sã nu votati proiectulu de resolutiune, care este in interesulu domniei-vostre?! (Sgomotu.)

Atunci candu ati votatu acele legi si candu n'ati votatu acele propuneri, atunci, dñcu, nu v'ati folositu de argumentele ce intrebuintati acum. Asta-di diceti cã: cum s'ar' poté pretinde ca la ajutorarea honvediloru, a veduveloru si orfaniloru loru sã contribue si acei-a, contr'a caroru honvedii s'au luptatu? Dar', candu amu disu noi, cã pentru ce creati legi cari, dupa parerea nostra, vatemã interesele celorlalte natiuni d'in tiéra? atunci n'ati luat in considerare acestu argumentu alu nostru, care domni'a-vostra lu-intrebuintati asta-di. Cum? Astfelu se potu schimbã ómenii, candu faptele, giurstarile nu s'au schimbatu, candu ele sunt totu acele-si? Astfelu admiteti acel'a-si argumentu unde ve vine bine, si nu-lu admiteti unde nóe ne vine bine? (Sgomotu.)

Dlu Pulszki a disu mai alalta ieri, cã la an. 1848

ati vatematu interese; ati vatematu interese in susu si in josu, in Vien'a si aici. Era dlu Salomonu Gaizago a dîsu in cuventarea sa, cã legile d'in 1848, nu dice ce cale s'au fãra cale, dar' in fapta au vatematu interesele nationalitatiloru. Cu bucuria primescu acãsta marturisire a prelaudatoru doui domni condeputati.

Sã-mi fia in se permis a intrebã aci pe dlu Pulszki, cã, dupa-ce interesele vatemate cu Vien'a le ati vindecatu acum, v'ati cugetatu ore a vindeca si interesele ce s'au vatematu in josu? Si credeti, cã pe calea pe care mergeti le voti potã ore vindeca?

Era ce se tiene de dlu Gaizago, care a dîsu si aceea, cã resbelulu d'in 1848 n'a fostu resbelu de nationalitate, sã-mi fia permis a intrebã, cã pentru ce s'a luptatu magiarii la an. 1849? Au nu pentru conservarea nationalitatii loru? De altminteru, eu nu cautu pentru ce s'au luptatu magiarii la an. 1849; eu am sã ve spunu numai, cã romanii la anulu acel'a nu s'au luptatu pentru alta decãtu pentru limba si nationalitate. (Sgomotu.) Si findu cã am auditu dîcundu-se si se dice pe tãta diu'a, cã romanii la an. 1848 au fostu instrumentele reactionei si camarilei, fia-mi iertatu aci a respinge cu tãta seriozitate acãsta insinuatune si calumnia; si, totodata, permiteti-mi a ve spune, pentru ce s'au luptatu romanii cu arma in mana la an. 1848 si 49? (S'audim! Sgomotu.)

Domniloru, (S'audim!) despre romanii a insemnatu istoria pentru ce s'au luptatu ei. Istoria dice: non tantum pro vitas quam pro lingvas incolumitate certabantur. Eca criteriulu luptei romaniloru si la anii 1848 si 49.

Domniloru, domnia vãstra sciti, cã romanii in Transilvania inaintu de an. 1437. au avutu drepturi politice si civili asemeni cu ceialalti locuitori ai tiei, cu ungrosecu si cu sasii. La acestu anu s'a incheiatu uniunea fatale intre unguri, secui si sasii; dupa acãsta uniune, romanii a fostu eschias dela tãte drepturile nu numai publico-politice ei si civili. Dupã aceea au venitu „aprobatae et compilatae constitutiones“ si alte legi, prin cari romanii s'au degradatu la natune tolerata in tiera usque ad beneplacitum principis et regnicolarum. Dupã aceea au venitu legile pentru limb'a magiara, legile de desnacionalizare pentru romanii, prin cari limb'a magiara se introducea in tãte scãlele, in tãte instituttele, pana si in besericele romane, pana si in colib'a celni mai d'in urma romanu. Dupã aceea a venitu legea Uniunii dela an. 1848, prin care magiarii au renunçiatu si la autonomi'a si la independenti'a Transilvaniei. (Sgomotu.)

Romanii, domniloru, n'au potutu sã fia indeferenti la tãte aceste; ei au reclamatu in contra a tãte aceste uniuni, aceste aprobate si compilate constitutiuni, in contra acestoru legi si renunçarii; asiã, mai alesu la an. 1791 si la an. 1834., ei au reclamatu la dieta si la tronul, cã sã se reabiliteze in drepturile loru politice si nationali, era la an. 1848 au rennuitu cu tãta solemnitate aceste reclamãri si au reclamatu si in contra uniunii de atunci. (Sgomotu mare.)

Candu apoi au vedutu romanii, cã magiarii au luat arme, pentru executarea acelu legi, ei inca si-au luat refugiulu la arma (Sgomotu mare), si si-au aperatu patri'a, limb'a si nationalitatea, s'au luptatu pentru recunoscerea si asigurarea drepturilor loru politice si nationali (Sgomotu totu mai mare).

Eca, domniloru, genesca si ratiunea luptei armate a romaniloru in 1848 si 49. Lucru naturalu apoi, cã vedindu tronulu in pericu, s'au luptatu si pentru tronul.

Presiedintelo: trebue sã observu dlui oraãre, cã aceste nu se tienu de lucru, si lu-rogu a remanã la objectu.

Ios. Hodosiu: Dle presiedinte, eu credu, cã sum in objectu. S'a dîsu, cã romanii la an. 1848 au fostu instrumentele reactionei si camarilei; eu am trebuitu sã sã arãtu, cã acãsta nu este adeveratu. Cã-ci, domniloru, daca aru fi fostu romanii instrumentele reactionei, atunci nu i-aru fi desarmatu si pe ei la Blasiu, precum i-a desarmatu pe magiarii la Siri'a (Sgomotu). De altminteru pu-cine mai am de dîsu.

Dlu Gaizago a dîsu, cã legile dela an. 1848 au vatematu in fapta interesele nationalitatiloru. Daca asiã dice eu acãsta, ati dice cã agitezu; in gur'a dlui Gaizago nu este agitatiune; ba nu este agitatiune dela dlu Gaizago nici aceea, cã, precum am auditu, vre sã-si traduca cuventarea in tãte limbele si a o promulgã intre poporu (Gaizago face semne de negatiune). Mi pare bine, cã dlu Gaizago negã acãsta; dar' nu negã, cã daca asiã dice eu aceea ce dice domnia-lui, eu asiã fi unu agitatoru (Haritate).]

Domniloru, cu tãte cã doreseu, cã sã uitãmu multe si de o parte si de alt'a, totu-si asiã mi se pare, cã nici acolo nici aici n'amu potutu sã uitãmu inca tãte: ba se vede, cã domnia-vãstra ati invetiãtu bine „tiene minte“ le romaniloru. Dar daca l'ati invetiãtu bine, apoi noi lu-avemu dreptu ereditate dela stramosii nostri romanii. Salustiu, in lugurtha, dice: „Senatus et populus romanus injuria et beneficii memor esse solent.“ Lasu, sã judecati domnia-vãstra, daca aceea ce urmãti, aceea ce faceti, este beneficiu sãu injuria! (Sgomotu) Am dîsu.

Dupa ce vorbescu mai multi deputati atãtu d'in stang'a cãtu si d'in drept'a, presiedintelo intrebã, daca camera primescu sãu nu proiectulu presintatu de Ivãnk'a si consocii? La cererea a 20 deputati d'in stang'a si stang'a estrema, se face votare nominalu, alu carei-a rezultatu este: D'intro 429 deputati verificati, 196 au votutu contra, 426 pentru proiectulu d'in ceatiune, 106 au fostu absinti, era presiedintelo n'a votatu; deci proiectulu fu respinsu cu una majoritate de 70 voturi. Insemãmu, cã deputatii romanii d'in opusetiune s'au abtinentu de la votare.

Romani'a.

Epistol'a autografa a principelui Cuza contra camera d'in anulu 1870.

Domnule Presiedinte,

Amu primitu depesia d'in 1113 a lunei acesteia, prin care d-n'ã voãtra ati binevoitu a-mi vesti cum cã Camera deputatoru Romaniei au intaritu votulu cu care me tramite in representantia Tiei, ca alesulu sãu, colegiulu alu patru-lea de Mehedintu.

Acãsta incunoscintiere m'a petrunsu, domnule presiedinte, si mai antãtu de tote ve rogu s'aretati Camerei simfritile mele de recunoscintia si sã primiti pentru domnia voãtra, prin alu caruia organu ea mi-viue, viuele mele multiamiri.

Poternleo temeiri inse me oprescu a primi acestu onoru, mie facutu de colegiulu alu patru-lea mehedintianu; cu tote cã scumpu mi este a vedã in votulu sãu si a lui intarire cã tier'a, in a sa neaternare, scie a-si reversã dreptatea asupr'a urei si a orbirei patimelor.

Mai este acãsta o doveda cã, decã amu potutu face ce-va pentru tiera, ea n'a uitãtu si totu crede cã de departe, ca si de aproape, nici o incungurare nu mi pote stinge adunã dorintia de a o vedã fericita si in infiorire.

Primiti, ve rogu, dle presiedinte, incredintiaru in inaltu mele consideratiuni.

A. I. Cuza.

“Rom.”

VARIETATI.

* * (Balulu gimnasistiloru romanii d'in Aradu) a decursu in 23. lui Februaru a. c. st. n. cu succesu indestultoriu, in cãtu a produsu la 100 fl. venitulu curatu fondului teatrului nationalu romanu. Participantiu au fostu puçini la numeru d'in causa cã cãile de comunicatiune s'au stricatu de tote de ploiele cele multe. Damele nostre asta data au observatu multu confortu si elegantiã. Toti au fostu la voia buna si petrecerea a tienutu pana in d'albumu dioriloru. Avemu inse d'a insemnã, cã unu ce curiosu, cã dnii profesori de la teologia n'au permis clericiloru participarea la balulu acãsta, cã-si cum bietii clericu n'aru avã lipsa de una conversare mai nobile, de cultura socialu, etc. — Asiã se vede, cã ap'a trece, petrele (si chicele) remanu.

* * (Studintii romanii de la arci-gimnasulu aradanu) au infintiatu unu certu de musica vocale. Pana acum au datu mai multe probe despre progresulu facutu parte in baserica catedralu, parte la 2 barbati devotati de a colo, onorandu-i cu serenade. — Exemplu de imitatu.

* * Pentru Honvedii magiarii in 1848—9 s'a emis in camera d'in Pest'a una subscriptiune de ajutorie: c. Andrassy, ministru pres. a inceputu subscrierea cu 10,000 fl., Lonyay ministr. fin. a scrisu 5000 fl si asiã mai departe. — Si acãsta este unu invetiãtu pentru Romanii.

Sciri electrice.

Roma, 14. mart. Se asigura, cã si Austria si Spania voru urmã exemplulu Francei si voru tramite representantii loru la conciliu.

Londra, 14 mart. Gladstone si Granville anuciãra in ambele parlamente unu billu in privintia restaurãrii legalitatii in Irlanda, fãra d'a restringe in genere libertatea prin sistarea tribunaleloru juratoru, prin aspirarea legii de presa si prin alte energice despusetiuni esceptionali.

Logosiu, 15. mart. Ieri s'a tienutu alegerea de deputatu in Zorlentiulu-Mare. Candidatulul partitulu nationalu, Victoru Mocioni, adiu. Petricu, candidatulu deakistu, fu alesu cu majoritate de 78 voturi.

Vien'a, 15. mart. In siedintia de asta-di a senatulu imperialu, se presentã una scrisore a ministrulu presiedinte, prin carea cere votarea a 50,000 fl. pentru fondulu de despusetiune pre an. 1870. Ministrulu de finantie ascerne unu proiectu de lege relativu la stergerea tassei timbrale

pentru rescumperarea dreptulu de propinatiune Galici'a si Bucovina.

Fiume, 15. mart. Congregatiunea municipalu a decisu cã sã remonstreze contr'a insemnatulu cu inscriptiune croata, cari le-au introdutu oficiile financiaru, si totu-una-data sã cãra ca a toritatiloru financiaru sã fia in legatura directa Pest'a.

Stuttgart, 15. mart. Camera primu punerea, pentru a provocã regimulu, ca sã astãna unu proiectu de lege, care sã conceda cunniele intre gidani si crestini.

Bucuresti, 15. mart. Camera respic propunerea relativu la reducerea armatei, prin insemnãtulu, care oprescu nouã sporire artileriei.

Parisu, 15. mart. Representantelo striacu d'in Roma primu mandatulu, ca sã sã ginãscã pretensiunea facutu de regimulu france Austri'a inse se dice, cã ar' fi resoluta a nu tãmite representante la conciliu.

Madridu, 14. mart. (Siedintia cortelului. Primu, respundiendu la una interpelatiune relativu la manifestatiunea poporulu contr'a a scriptiunei, dîse, cã mass'a poporulu l'a incãgiuratu la port'a Alcalã si a aruncatu cu pe dupa d'insulu, strigandu: „Josu cu conscriptiune! Declara deci cã sã nu se mai sufere atari manifestatiuni. Republicanii Solez si Sorini respic ori ce responsabilitate pentru acestu incident. Immomentarea infantelului Don Enricu de Bonu se va face mane la amãdia-di.

Insciintiare.

Subscrisulundu findu concediutu cu agentura a ma d'in partea fabricei de campane si totu felulu aparate si requisite pentru stingerea focului, precu alte negotia, care numai de-a-dreptulu de la respectabila se potu procurã, — am onãre a aduce la cãintia p. t. publicu, si cu deosebire venerabilei pres. si tuturor reprezentantiloru besericescu si cumu cumã prin mine subscrisulundu se potu procurã totu de aceste lucruri, gatite dupa celu mai nouu modelu fabricei si anume:

a) pentru baserice, campane (clopote) atãtu sistemulu vechiu cãtu si dupa celu mai nou, — cantitate dupa placu, era in calitate forte buna si scãpã chie, cari nu se mai potu folosi, — si pentru a le a recontopire ori reparatiune se va dã sãu una recosãre sãu se voru in schimbã acãle pãltele nouu pe langa unu pretiu moderatu,

b) se acceptãza d'in partea fabricei si campane chie, cari nu se mai potu folosi, — si pentru a le a recontopire ori reparatiune se va dã sãu una recosãre sãu se voru in schimbã acãle pãltele nouu pe langa unu pretiu moderatu,

c) se intreprinde veri-ce ingrãditura a curtii (a besericei cu asiã numitele „Stachete“ (gard feru) simplu, dar' durabilu lucrute, sãu si cu auritu coloratu, dupa cum se va pofu.

d) se potu procurã si orologie de diferite caliti pretiuri pentru beserice (pre turnulu besericei).

e) afara de aceste, fabrica noãtra e in puseãtu provedã besericele romane gr-or. cu veri-ce reqcu sunt:

Cadelnitie, Candele, Polician Ripidi, Cruci si multe alte cele trebui pentru besericele romane greco-orientale si greco-oc de pretotindenea, cum sunt: ornãmintele tru preoti (sãite) complete si „prapore diferite materie infãtãsiandu totu felulu de sante, ect.

Tote obiectele ce se voru procurã d'in partea scriului, voru fi lucrute cu tota elegantiã, si spre d' multumire a respectiviloru, era despre lucrulu promservitiulu punctualu, — pre langa cele mai mepretiuri, — subscrisulundu asecura deplina garantiã, alesu pentru campane se obliga cu garantiã de d' a ni si pentru alte lucruri massive de feru cãnci facundu contractu in scrisu. —

Comisiunile pentru tote aceste au de a se fã adresa:

Moskovics Manó

agintele fabricei in Aradulu

(la hãtelulu Palatin).

3—3

Proprietariu si editoriu ALESANDRU ROM
Redactornu respund. interim. IONU PÖRU